

Monografii uzavírá kapitola Jitky Rauchové *Josef Kalousek a revue Osvěta*. Autorka se zde věnuje Kalouskovi coby významnému autorovi Osvěty, jeho recenzím, jubilejním článkům, nekrologům, ale také polemickým statím v rámci dobových sporů, zejména sporu o Rukopisy. Shledává tyto texty velmi významnými pro posouzení Kalouskových názorů na dobovou českou historiografii i pro posouzení jeho vlivu na totéž.

Monografie vysoké odborné kvality vyplnila alespoň prozatím, do doby vzniku autorské syntézy o odkazu Josefa Kalouska, citelnou mezeru v dějinách moderního českého dějepiscectví a bude nutnou součástí odborné knihovničky každého badatele na tomto složitém poli.

Naděžda Morávková

Jaroslav PANÁČEK (ed.), *Kronika města České Lípy mistra Hanse Kriescheho*, Státní oblastní archiv v Litoměřicích a Scriptorium, Litoměřice – Praha 2016, 376 stran.

Jako třetí svazek Edic a studií Státního oblastního archivu v Litoměřicích byla širšímu publiku, v nákladu 450 výtisků, zpřístupněna pozoruhodná českolipská kronika ze sklonku doby předbělohorské a počátku třicetileté války. Dochovala se dokonce i v originále, nikoli však v českolipském okresním archivu, ale v Knihovně Národního muzea. Zcela dosud editována nebyla, ačkoli již obrozenec Václav Hanka pořídil její opis, či spíše faksimile, a znovu ji opsal rovněž archivář Karel Josef Bienert. Odborně se životem a dílem českolipského kronikáře zabýval ostatně např. už známý (česko-)německý historik 19. století Ludwig Schlesinger, stejně jako jeho kolega Wenzel Heimrich, zatímco v době nejnovější přitáhl Kriesche při psaní diplomové práce Veroniku Vosálovou a při syntéze českého měšťanského kronikářství doby předbělohorské Marii Tošnerovou.

Autor kroniky, Hans Kriesche, se narodil 12. května 1570 do českolipské německé protestantské rodiny jako syn stejnojmenného pekaře. Od sedmi let se učil na zdejší škole a v šestnácti se vydal na devítiletý tovaryšský vandr; po návratu z něj se oženil s dívkou z blízké Dubé. Za další tři roky si koupil vlastní dům na předměstí a zřídil v něm pekárnu – v českolipském pekařském cechu mimochodem zastával post písaře. Do roku 1612 se Hansi Krieschemu narodilo osm dětí, jejichž osudy neznáme. Navzdory svému pokročilému věku byl na počátku stavovského povstání povolán do zbraně a v roce 1620 již zastával hodnost kaprála a také v armádě působil jako písař. Česky podle všeho neuměl, byť s ohledem na silnou českou menšinu ve městě z tohoto jazyka přece jen něco pochytil mohl – podobně jako v případě latiny, kterou jistě pasivně ovládl a občas v kronice využil. Zemřel někdy po roce 1622, poté co asi konvertoval ke katolické víře.

Kriescheho kronika čítá 169 listů, na předním příděstí originálu se nachází Hanův nadpis: „Meister Hans Kriesche Kronik der Stadt Böhmisch Leippa bis zum jahre 1621“. Dílo má tři části, totiž kroniku jako takovou, krátkou kroniku rodinnou a rejstřík, resp. obsah; dva listy chybí. Navíc je tu několik novějších přípisků, které nepocházejí od Kriescheho. Pokud jde o autorovy zdroje, uvažuje editor primárně o německy vydaném díle Hartmanna Schedela (opírajícího se o latinskou kroniku A. S. Piccolominiho), jelikož v některých pasážích je mezi nimi doslovná shoda. Některé informace však Kriesche našel i v německém vydání Hájka, jiné v českolipském městském archivu, kam měl přístup, z autopsie pak začal vycházet zřejmě od roku 1598, kdy se usadil ve vlastním domě... a zahájil psaní kroniky. Obecné soudobé informace mohl načerpat z letáků a novin, ale např. v kronice zmíněného turnaje v Praze roku 1616 se zúčastnil osobně.

Kronika zahrnuje celkem přes 500 zpráv, z toho cca 70% o České Lípě a jejím okolí, zbytek připadá víceméně vyrovnaně na Čechy a střední Evropu. Svůj výklad Kries-

che začíná příchodem Slovanů a počátky Českého království, tyto údaje jsou ale jen stručné. Dominují informace o hrdelních zločinech (mající stále nádech senzačnosti), o úmrtích českolipských měšťanů a o válkách. V době třicetileté války zápisky mj. vypovídají o soužití místního obyvatelstva s vojenským živlem. Rodinná kronika je velmi stručná, když zahrnuje pouhých sedmnáct zápisů, přičemž začíná rokem 1570, tj. narozením kronikáře, a končí úmrtím jeho matky v roce 1616.

Jaroslav Panáček edici, v podobě německé transliterace s německým překladem, opatřil krátkým úvodem, v němž stručně pojednal o České Lípě Kriescheho doby a o autorovi jako takovém. Následně se věnuje již obsáhleji rozboru jeho díla po formální i jazykové stránce, jeho čerpání a zpracovávání získaných informací, obsahu kroniky a jejím osudům a využití po autorově úmrtí. Soupis vydaných pramenů a literatury je jen výběrový a některé zásadní práce v něm chybí (např. Bräuerova o starším saském kronikářství), což se projevuje také v problematickém (ne-)zasazení Kriescheho kroniky do kontextu tehdejšího kronikářství a dějepiscetví. Součástí knihy je standardní odborný aparát a několik černobílých a barevných ilustrací. Edici považují za velmi vítaný počín, který poskytne důležitou základnu jak pro další regionální bádání, tak pro širší komparativní výzkum problematiky (nejen) českých narativních pramenů z období raného novověku.

Jan Kilián

Dagmar HUDECOVÁ – Karel ŘEHÁČEK, *Plzeňské ženy významné, zasloužilé i zajímavé. 1840-1939, Dimenze AZ, Plzeň 2017.*

Knihou dvou renomovaných plzeňských autorů přináší cenná fakta v rámci tématu, jež bylo doposud regionální historiografií opomíjeno. Ženské téma je v plzeňském dějepiscetví novinkou, ale naštěstí přichází doba, kdy se má situace badatelsky změnit. Recenzovaná publikace je první vlašťovkou. Určitou výjimku v tomto tvrzení představuje několik absolventských prací, které ostatně autoři také vytěžili. Valná většina informací ovšem pochází z trpělivého archivního výzkumu a dobové literatury či tisku. V tom také spočívá hlavní přínos publikace. Autoři zvolili po stručném uvedení do problematiky a přehlednutí stavu bádání na zmíněném tematickém poli biografický přístup a výsledky výzkumu interpretovali slovníkovou formou. Jednotlivé biogramy významných plzeňských žen jsou faktograficky obsažné, přehledně a jednotně strukturované a zejména je cenné, že obsahují relevantní odkazy na literaturu a pramenné zdroje.

Autoři zvolili coby kritérium výběru zpracovávaných ženských osobností jednak vymezený časový rozsah, tedy dobu utváření novodobé plzeňské společnosti, dobu, kdy se žena začala vymaňovat ze soukromí a úkrytu rodiny a domácnosti a čím dále, tím více se začínala projevovat její společenská, kulturní, politická, ekonomická a intelektuální role na veřejnosti, jednak kritérium impaktu působení těchto osobností. Mezi vybranými ženami zpočátku převažují osvětové a charitativní pracovnice, později zejména hudebnice, folkloristky, spisovatelky, herečky a učitelky, tedy ženy, jež vynikly v oborech zpočátku jediné možných pro uplatnění ženského intelektu. Další obory, jakými bylo lékařství, přírodní či dokonce technické vědy, sport, vyšší politika, pouští do svého středu ženy regionu jen pozvolna.

Valná většina biogramů je doplněna také portréty žen. Tento prvek u posuzované publikace oceňují nejvíce, neboť podobné slovníkové projekty nezřídka ikonickou stránku textu zanedbávají. Zejména pochopitelně proto, že získání portrétů z nejrůznějších zdrojů je činností velmi náročnou na vytrvalost, trpělivost a heuristickou invenci. Mnohé ze zpracovaných životopisů jsou publikovány zcela poprvé, nepočítáme-li stručné nekrology či jubilejní články v tisku, a připomínají tak významné či pozoruhodné osobnosti regionu,